

Warszawa, 17 marca 2008r.

Komendant Główny Straży Granicznej

Nr CU- 1349 /GB/08
2008 -03- 17

Pani Danuta Przywara

Prezes Zarządu

Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

ul. Zgoda 11

00-018 Warszawa

Stanowisko Pani Prezes

Odpowiadając na wystąpienie nr 756/08 z dnia 26 lutego br. uprzejmie przekazuję Pani Prezes poniższe stanowisko.

1. Art. 117 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003r. o cudzoziemcach (t.j. Dz.U. z 2006r. Nr 234, poz. 1694, z późn. zm.) stanowi, że „Cudzoziemiec umieszczony w strzeżonym ośrodku lub przebywający w areszcie w celu wydalenia ma prawo do (...) kontaktowania się z polskimi organami państwowymi, a także z przedstawicielstwem dyplomatycznym lub urzędem konsularnym państwa obcego, w sprawach osobistych i urzędowych (...)” Przepis ten mówi o uprawnieniu cudzoziemca w związku z jego zatrzymaniem („ma prawo”). Cudzoziemiec nie ma obowiązku skorzystania z przysługującego mu uprawnienia. Ustawa pozostawia uznaniu cudzoziemca wybór określonego zachowania się, tzn. skorzystania lub nie z prawa skontaktowania się z przedstawicielem kraju swojego pochodzenia. To, czy cudzoziemiec zechce skorzystać z określonej ww. przepisem możliwości zależy wyłącznie od jego decyzji.

Art. 112 ustawy o cudzoziemcach stanowi, że „Cudzoziemca przyjmowanego do strzeżonego ośrodka lub aresztu w celu wydalenia należy pouczyć, w zrozumiałym dla niego języku, o przysługujących mu prawach i obowiązkach (...)”. Straż Graniczna wykonuje ten obowiązek

poprzez przedłożenie cudzoziemcowi pisemnego pouczenia, w języku dla niego zrozumiałym, o przysługujących mu uprawnieniach. Nie istnieją jednak podstawy prawne – w szczególności nie jest taką podstawą ww. przepis - nakazujące każdorazowe sprawdzanie (przez Straż Graniczną), czy treść pouczenia została przez cudzoziemca rozumiana prawidłowo, zwłaszcza w okolicznościach, które nie wskazują na potrzebę uzupełnienia lub powtórzenia pouczenia. Mając powyższe na uwadze wydaje się, że podniesiona w wystąpieniu kwestia obowiązku informowania cudzoziemca o prawie odmowy skontaktowania się z przedstawicielem dyplomatycznym swojego państwa stanowiłaby zaprzeczenie zasady informacji prawnej. Jako argument na poparcie przedstawionego stanowiska warto przytoczyć tezę Sądu Najwyższego, cyt. „Jeśli obecna podczas pouczenia strona nie zwraca się z dodatkowymi pytaniami, czy wręcz z prośbą o ponowne wyjaśnienie jej dalszych ewentualnych uprawnień, organ nie ma żadnych obowiązków zakładać, że został wadliwie zrozumiany lub też, że strona nie przyswoiła sobie istotnych treści pouczenia”.

2. Jedną z nadrzędnych zasad, której Straż Graniczna stara się przestrzegać przy przesłuchaniach cudzoziemców deklarujących obywatelstwo wietnamskie jest odstępowanie od kierowania na przesłuchanie tych cudzoziemców, w sprawie których toczy się postępowanie o nadanie statusu uchodźcy.

Pragnąłbym jednak wyjaśnić, że art. 9 ustawy z dnia 13 czerwca 2003r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2006r., Nr 234, poz. 1695, z późn. zm.) nie wymienia danych, które nie mogą być udostępniane władzom oraz instytucjom publicznym kraju pochodzenia cudzoziemca. Ww. artykuł stanowi jedynie zasadę, zgodnie z którą wymienionym władzom i instytucjom nie mogą być udostępniane dane, na podstawie których jest możliwe ustalenie, że: - postępowanie o nadanie statusu uchodźcy, udzielenie azylu lub zgody na pobyt tolerowany wobec cudzoziemca jest w toku lub zakończyło się, - cudzoziemcowi nadano lub odmówiono nadania statusu uchodźcy, - cudzoziemcowi udzielono lub odmówiono udzielenia azylu lub zgody na pobyt tolerowany.

Przyjęcie założenia, że w stosunku do ww. kategorii cudzoziemców ma zastosowanie tryb postępowania, zgodnie z którym zabronione jest przekazywanie władzom ich krajów pochodzenia jakichkolwiek danych (w tym deklarowanych danych osobowych takich jak wyłącznie imię, nazwisko, data i miejsce urodzenia) nie znajduje uzasadnienia w treści przywołanego przepisu. Konsekwencją przyjęcia takiej interpretacji byłby zakaz podejmowania jakichkolwiek działań wobec cudzoziemców, którzy np. złożyli wniosek o nadanie statusu uchodźcy. Zakaz taki obowiązywałby nawet w sytuacji, gdy postępowanie zakończyło się decyzją ostateczną o odmowie nadania statusu uchodźcy (jako krańcowy, ale oczywiście realny przykład można by wskazać złożenie przez cudzoziemca wniosku o status uchodźcy wyłącznie w celu uniknięcia wydalenia, a następnie wycofanie wniosku po np. jednym dniu), co - bez względu na wynik postępowania - tworzyłoby trwałą przeszkodę w powrocie cudzoziemca kraju pochodzenia. Interpretacja taka

byłaby także wewnętrznie sprzeczna z innymi przepisami ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, w szczególności z art. 16 ust. 1 pkt 2, na podstawie którego w decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy nakazuje się opuszczenie terytorium RP w terminie określonym w decyzji, nie dłuższym niż 30 dni. Dodać należy, że na podstawie art. 16 ust. 5 w/w ustawy do postępowania w sprawie o nadanie statusu uchodźcy, w części dotyczącej nakazu opuszczenia terytorium RP, stosuje się przepisy ustawy o cudzoziemcach dotyczące postępowania w sprawie wydalenia (w tym dotyczące potwierdzania tożsamości i uzyskiwania zastępczych dokumentów podróży na powrót do kraju pochodzenia).

Wydaje się, że jako powszechnie obowiązującą zasadę przyjąć należy, że ewentualne udostępnienie danych osobowych cudzoziemca ubiegającego się o nadanie statusu uchodźcy może mieć miejsce wyjątkowo, w szczególnie uzasadnionych, indywidualnie rozpatrywanych przypadkach. Udostępnieniu danych bezwzględnie towarzyszyć ma zasada określona w art. 9 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP. Przykładem stosowania tej zasady w praktyce jest odstąpienie od odnotowywania w dokumencie podróży cudzoziemca faktu wydania decyzji o nakazie opuszczenia terytorium RP w wyniku odmowy nadania statusu uchodźcy.

3. Straży Granicznej nie są znane przypadki stosowania przemocy, gróźb karalnych lub innego znęcania się psychicznie i fizycznie nad cudzoziemcami przez urzędników Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego Wietnamu podczas przesłuchań w dniach 18-22 lutego br. Organizacja przesłuchań, w szczególności umiejscowienie i stały wgląd do pokoi przesłuchań, obecność funkcjonariuszy Straży Granicznej i tłumacza na potrzeby strony polskiej, wykluczała możliwość zaistnienia takich sytuacji. Informuję także, że żaden z przesłuchiwanym cudzoziemców nie złożył skargi, nawet ustnej, na przebieg i treść przesłuchań.

4. Podstawą przesłuchań był Artykuł 7 Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, a Rządem Socjalistycznej Republiki Wietnamu o przekazywaniu i przyjmowaniu obywateli obu Państw, podpisanej w Hanoi w dniu 22 kwietnia 2004r. (dalej : „umowa o readmisji”) i Artykuł 4 ust. 7 Protokołu w sprawie wykonywania umowy o readmisji stanowiącego jej integralną część (dalej : „protokół wykonawczy”). Uprzejmie informuję, że zgodnie z Artykułem 6 ust. 1a protokołu wykonawczego właściwym organem do wykonywania umowy o readmisji i protokołu wykonawczego jest dla Strony wietnamskiej Urząd Kontroli Ruchu Granicznego Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego Wietnamu. Przywołany przez Panią Prezes Artykuł 6 ust. 2 protokołu wykonawczego mógłby mieć zastosowanie wyłącznie w przypadku upoważnienia przez właściwy organ Strony wietnamskiej, czyli Urząd Kontroli Ruchu Granicznego MBP, przedstawicielstwa dyplomatycznego Wietnamu do przesłuchiwania osób. Upoważnienie takie nie zostało wydane.

Przekazując powyższe stanowisko zwracam się do Pani Prezes z uprzejmą prośbą o przyjęcie zapewnienia, że czynności wobec cudzoziemców deklarujących obywatelstwo

wietnamskie podejmowane są w celu wykonania umowy o readmisji. Prowadzone są one z poszanowaniem praw i wolności cudzoziemców oraz ich godności. Celem działań Straży Granicznej jest wyłącznie wykonanie prawomocnych decyzji i zapewnienie przestrzegania prawa.

Leszek Elasz

KOMENDANT GŁÓWNY
STRAŻY GRANICZNEJ

Leszek Elasz
PL SG Leszek ELAS